

ні». Це дозволить забезпечити інформацією про витрати на кожний процес виробництва не тільки внутрішніх користувачів, але і зовнішніх. Наприклад, Міністерство палива та енергетики.

Дослідженнями встановлено, що найбільшу питому вагу щодо повної собівартості вугільної шахти «Україна» становлять витрати на очисні роботи (23,9%). Витрати на проведення підготовчих виробок (13,7%) і транспортування вантажів під землею (11,95%) також займають значну частину повної собівартості. Витрати на підземні роботи перевищують витрати на поверхневі роботи на 6131,18 грн або 85,13%.

Висновки. Таким чином, простий метод обліку витрат і калькулювання собівартості продукції не дозволяє розрахувати виробничу собівартість за економічними елементами в розрізі процесів виробництва. Він надає інформацію тільки для розрахунку виробничої і повної собівартості за економічними елементами в цілому по вугільній шахті. За попроцесного методу розподіл витрат підвищує аналітичність їхнього обліку і впливає на зміцнення контролю за собівартістю видобутого вугілля.

Перспективами подальших досліджень у даному напрямку є впровадження попроцесного методу обліку витрат і калькулювання собівартості вугільної продукції на вугільних шахтах, який потребує комплексної автоматизації обліку витрат.

Список літератури

1. Ефремов И.А. Бухгалтерский учёт в угольной промышленности: учебник для техникумов / И.А. Ефремов, Ю.С. Игумнов. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Недра, 1980. – 327 с.
2. Сопко В.В. Учёт затрат и калькуляция себестоимости продукции в промышленности. / В.В. Сопко. – К.: Техника, 1988. – 112 с.
3. Сопко В.В. Бухгалтерський облік у вугільній промисловості / В.В. Сопко, О.І. Шатохіна. – К.: Логос, 2004. – 410 с.
4. Рассулова Н.В. Ефективність застосування методів обліку витрат на підприємствах вугільної промисловості / Н.В. Рассулова, Т.І. Корнєєва // Торгівля і ринок України. – 2010. – Вип. 30, т. 2. – С. 428-435.
5. Тимчасові галузеві методичні рекомендації з обліку витрат на виробництво готової вугільної продукції на шахтах та розрізах: [затвер. Міністерством вугільної промисловості України від 31.01.2008 р. № 48]. – К., 2008.

УДК 336.78

Косова Т.Д., д-р екон. наук, проф. (ДонНУЕТ, Донецьк)

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ Й АНАЛІЗУ ПРОЦЕНТНОГО РИЗИКУ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

Визначено сутність процентного ризику як об'єкта контролю й аналізу. Систематизовано методи контролю й аналізу процентного ризику: ген, дюра-

ція, стрес-тестування; імітаційне моделювання. Виконано критичну оцінку найбільш поширених геп-методу і методу дюрації. Обґрунтовано рекомендації для підвищення ефективності контролю й аналізу процентного ризику.

Ключові слова: *процентний ризик, контроль, аналіз, геп, дюрація, стрес-тестування, імітаційне моделювання*

Контроль й аналіз ризиків банківської діяльності є запорукою збереження капіталу і фінансової стійкості комерційного банку. Акціонерам та керівництву банку необхідна точна і повна інформація для підтримки прийняття рішень у галузі управління ризиками. Для того, щоб звести до мінімуму втрати капіталу, менеджменту, банку необхідно мати повну інформацію стосовно причин появи ризиків, основних взаємозв'язків між характеристиками діяльності банківської установи та зовнішнім середовищем, що є генератором основних видів ризиків. У зв'язку із цим особливу актуальність набуває питання аналізу та управління ризиками в банку.

На сьогоднішній день питання управління процентним ризиком висвітлено недостатньо в порівнянні, скажемо, із кредитним чи ризиком ліквідності: немає єдності в трактуванні основних принципів управління ризиком процентної ставки, відсутні розробки методичного характеру. Справа в тому, що за своєю сутністю процентний ризик справляє помітний вплив на діяльність банків тільки в умовах стабільної економіки, розвинутої інфраструктури фінансового ринку і, як наслідок, твердої конкуренції. У нестабільній же економіці банки зазвичай перекладають процентний ризик на клієнтів, встановлюючи велику різницю між ставками залучення і розміщення, тобто процентну маржу.

Проблеми контролю й аналізу процентного ризику комерційних банків знаходяться в центрі уваги таких вчених, як: Л. Кіндрацька, О. Комар, Т. Косова, О. Любунь, Р. Набок, О. Пернарівський, С. Прасолова, Л. Примостка, Т. Савченко, Л. Хміль, О. Шварц. Однак для практичного аналізу та контролю процентного ризику в банку необхідно чітко знати, з якими конкретними формами цього виду ризику прийдеться стикатися менеджменту банківської установи, оскільки існуючі моделі та методи управління процентним ризиком направлені тільки на певні його аспекти.

Метою статті є розробка методичних основ і практичних рекомендацій щодо вдосконалення методів контролю й аналізу процентного ризику комерційних банків.

Загальний обліковий процес у комерційному банку обумовлюється значенням обліку як важливої функції управління. Зважаючи на потреби управління, опрацьовується необхідний методологічний інструментарій, який зокрема обґрунтовує логіку і структуру формування інформації, необхідної та корисної для прийняття виважених управлінських рішень, націлених на зниження ризиковості діяльності, підвищення надійності та ліквідності комерційного банку [1, с. 16]. Теоретична модель аналізу банківської діяльності представлена трьома основними етапами (блоками), що різняться глибиною дослідження, рівнем деталізації об'єктів аналізу та аналітичних процедур, змістом і кількістю аналізованих показників, спрямованістю та інструментарієм аналізу (рисунк 1) [2, с. 18].

Рисунок 1 – Структурно-логічна модель поетапного аналізу банківської діяльності

Перший етап передбачає формування методики банківського аналізу в контексті стратегічного управління комерційним банком, на другому етапі банківські портфелі розглядаються як автономні без урахування їхніх взаємозв'язків, на третьому – формується система показників оперативного аналізу фінансових потоків комерційного банку та реалізовується інтегрований підхід до управління динамічним балансом банку [3, с. 217]. Сукупність названих етапів, аналітичних показників та моделей аналізу банківської діяльності, тісно пов'язаних між собою, загалом утворюють теоретичні підвалини для розроблення інструментарію аналітичних досліджень у банківській сфері.

Ризик зміни процентної ставки – це наявний або потенційний ризик для надходжень або капіталу, який виникає внаслідок несприятливих змін процентних ставок. Цей ризик впливає як на прибутковість банку, так і на економічну вартість його активів, зобов'язань та позабалансових інструментів [4].

Основними типами ризику зміни процентної ставки, на які наражається банк, є:

1) ризик зміни вартості ресурсів, який виникає через різницю в строках погашення (для інструментів з фіксованою процентною ставкою) та переоцінки

величини ставки (для інструментів із змінною процентною ставкою) банківських активів, зобов'язань та позабалансових позицій;

2) ризик зміни кривої дохідності, який виникає через зміни в нахилі та формі кривої дохідності;

3) базисний ризик, який виникає через відсутність достатньо тісного зв'язку між коригуванням ставок, отриманих та сплачених за різними інструментами, усі інші характеристики яких щодо переоцінки є однаковими;

4) ризик права вибору, який виникає у разі наявності права відмови від виконання угоди (тобто реалізації права вибору), яке прямим чи непрямым чином є в багатьох банківських активах, зобов'язаннях та позабалансових портфелях [5].

Процедура аналізу процентного ризику ґрунтується на визначенні тих методів, результати яких будуть враховуватися керівництвом під час прийняття рішень. Ці рішення повинні призвести до максимального збільшення вартості банку. Слід зазначити, що майбутні коливання процентних ставок можуть принести банку не тільки збитки, а і бути джерелом додаткових доходів. За умови управління процентним ризиком менеджмент банку має завжди враховувати цю залежність. Тому для оцінки рівня ризику зміни процентної ставки необхідне застосування відповідних адаптованих до вітчизняних реалій економіко-математичних та статистичних моделей та методів [6, с. 37].

Управління процентним ризиком передбачає застосування різноманітних методик та дій, спрямованих на зменшення ризику втрати власних коштів унаслідок несприятливих змін процентних ставок. Так, процес управління процентними ризиками можна побудувати на основі інструментарію його аналізу. Сучасною теорією та практикою управління процентним ризиком вироблено немало методів: це управління гепом; управління дюрацією (імунізація балансу); хеджування; стрес-тестування; імітаційне моделювання. Серед методик аналізу та контролю виокремлюються комплексні методи, а також власне методи аналізу й методи контролю. Особливо відомими є такі комплексні методи, як аналіз і контроль гепу та дюрацій [7, с. 245].

Стрес-тестування – метод кількісної оцінки ризику, який полягає у визначенні величини неузгодженої позиції, яка наражає банк на ризик та визначення шокової величини зміни зовнішнього фактора – валютного курсу, процентної ставки тощо [8]. Поєднання цих величин дає уявлення про те, яку суму збитків чи доходів отримає банк у разі, якщо події розвиватимуться за закладеними припущеннями.

Найпростішим і найпоширенішим методом аналізу ризику процентної ставки є метод гепу, що являє собою міру (ступінь) невизначеності щодо можливості понесення банком втрат через несприятливі зміни відсоткових ставок, тобто це такий метод, що ґрунтується на виділенні чутливих (до процентних ставок) вимог і зобов'язань банку. Показник гепу визначається як різниця між величиною чутливих активів і чутливих зобов'язань банку в кожному із зафіксованих інтервалів.

Геп – різниця між величиною чутливих до зміни ставки відсотка активів і пасивів банку, які необхідно переоцінити або погасити до певного терміну. Чут-

ливими до змін відсоткової ставки активами є видані кредити, придбані банком облігації, доходи майбутніх періодів тощо, чутливими до зміни відсоткової ставки пасивами – кошти на розрахункових і поточних рахунках, депозити й отримані міжбанківські кредити. Нечутливі пасиви – це фонди комерційного банку (статутний, резервний та ін.).

Геп можна розрахувати за формулою:

$$Геп = ЧПА - ЧПЗ. \quad (1)$$

Геп-відношення можна розрахувати за формулою:

$$Геп-відношення = ЧПА/ЧПЗ. \quad (2)$$

Коли банк має нульовий геп (тобто $ЧПА = ЧПЗ$), це означає, що активи та пасиви його балансу погоджені за термінами. Таким чином, один із підходів до управління ними – це стратегія погодження термінів. Мета такої стратегії – збереження нульового гепу, або геп-відношення, яке дорівнює одиниці [9, с. 39]. Зв'язок між зміною ставки відсотка та зміною чистого процентного доходу відображає така формула:

$$\Delta ЧПД = \Delta СП \times ГЕП = \Delta (ЧА - ЧП), \quad (3)$$

де $\Delta СП$ – зміна ставки процента,

$ГЕП$ – різниця в обсягах активів та пасивів, чутливих до процентної ставки, з одним терміном погашення.

Оскільки управління процентним ризиком на основі аналізу розривів ґрунтується на понятті чутливості активів, зобов'язань та позабалансових статей до зміни процентних ставок то одним із кроків удосконалення цього методу є поділ чутливості на три групи. Такий поділ сприятиме більш глибокому аналізу та залежності статей балансу банку від зміни ринкових процентних ставок, що, в свою чергу, призведе до об'єктивнішого аналізу та моніторингу процентного ризику. До таких груп можна віднести: [10, с. 176]:

- інерційно чутливі – це фінансові інструменти, за якими переоцінюється ставка наприкінці строку контракту (за умови його пролонгації) або у фіксовані дати за контрактом;

- миттєво чутливі – це фінансові інструменти, ставка за якими змінюється впродовж одного тижня після зміни базової ставки. Тобто такі фінансові активи включаються до того строкового інтервалу, на який припадає дата перегляду процентної ставки;

- стандартно чутливі – це фінансові інструменти, ставка за якими змінюється упродовж одного-двох місяців після зміни базової ставки, тобто існує тривалий часовий лаг. Отже, фінансові інструменти, що належать до цієї групи, мають включатися до іншого часового інтервалу з урахуванням зсуву протягом двох місяців.

У сучасній літературі з банківської справи сформульовано низку рекомендацій з управління гепом банку залежно від зміни умов зовнішнього середовища, в першу чергу, інфляції [11, с. 97]. У період високого рівня інфляції, а отже, збільшення відсоткової ставки банком, доцільною є така структура пасивів і активів, що забезпечує додатній геп. В умовах зниження темпів інфляції і відповідного зменшення відсоткової ставки банком вигідним є від'ємний геп. Вплив гепу на зміну доходу банку залежно від характеру зміни відсоткової ставки наведено в таблиці 1.

Таблиця 1 – Вплив гепу на зміну доходу банку за різної динаміки відсоткової ставки

Геп	Зміна відсоткової ставки	Відсотковий дохід	Зміна доходу банку
Від'ємний	Зростає	Від'ємний	Зменшується
Від'ємний	Зменшується	Додатній	Зростає
Додатній	Зростає	Додатній	Зростає
Додатній	Зменшується	Від'ємний	Зменшується
Нульовий	Зростає	Не змінюється	Не змінюється
Нульовий	Зменшується	Не змінюється	Не змінюється

Під час використання в банківській практиці гепу як фінансового інструмента, важливе значення має не тільки знак, а й абсолютна величина гепу, яка безпосередньо пов'язана зі зміною відсоткового доходу банку. Окрім того, необхідно також враховувати розмір ставки відсотка. В умовах постійного спреду за зростання ставок відсотка депозитні ставки змінюються швидше, ніж кредитні, а за зменшення ставок відсотка кредитні ставки змінюються швидше, ніж депозитні.

Принципи управління гепом можна сформулювати так:

1. Зміна відсоткового прибутку, який отримується за заданого співвідношення активів і пасивів, у результаті зміни відсоткової ставки залежить від величини гепу.

2. У випадку негативного гепу за зростання ставки відсотка відсотковий прибуток зменшиться, а за її зниження – зросте. Навпаки, під час позитивного гепу відсотковий прибуток збільшується зі зростанням ставки відсотка, а з її зниженням – зменшується.

3. Поняття гепу нерозривно пов'язане з термінами погашення або переоцінки пасивів та активів. Коли ці терміни суттєво різняться, виникає так званий ефект *Стигума-Бренча*, згідно з яким, якщо пасиви (активи) багатократно переоцінюються до того, як здійснюється переоцінка активів (пасивів), це визначатиме позицію гепу, який розраховується на момент переоцінки.

4. Позиція гепу визначається характером діяльності комерційного банку.

Метод аналізу дюрацій ґрунтується на здатності активів і пасивів відображати чутливість питомої вартості фінансового інструмента до зміни процентних ставок: чим більша дюрація фінансового інструмента, тим чутливіша його поточна вартість до зміни ставки. Різниця між середньою дюрацією активів і

пасивів на кожному часовому інтервалі характеризує позицію, яку займає банк стосовно процентного ризику на конкретному інтервалі. Контроль дюраціями аналогічний контролю за гепом і полягає у встановленні цільового значення та лімітів на нормалізований дисбаланс дюрацій чи на відношення дюрацій активів до дюрацій пасивів. Незважаючи на переваги моделі дюрацій, вона майже не використовується банками в повному обсязі. Це пов'язано з тим, що зазначеною моделлю не враховується базисний ризик, і тому для підтримки необхідного співвідношення середньозважених термінів погашення активів і зобов'язань необхідно часто видозмінювати баланс та регулювати його за допомогою хеджування чи зміни інвестиційної стратегії банку [12, с. 31].

Аналіз дюрації становить суть класичного підходу до оцінювання процентного ризику.

Дюрація – це середньозважений (з вагами) час до погашення певного фінансового інструмента. Вона обчислюється за формулою:

$$D = \sum_{i=1}^T \frac{t \times C_t}{P \times (1 + r)^t}, \quad (4)$$

де C_t – величина грошового потоку в момент часу t ;

P – теперішня (приведена) вартість фінансового інструмента;

r – ставка дисконтування;

T – строк фінансового інструмента.

Дюрація – міра ефективного терміну погашення облігації, яка визначається як зважене середнє значення термінів погашення кожного платежу, причому вагові коефіцієнти пропорційні приведеній вартості платежу.

$$D = \sum t \cdot w_t, \quad (5)$$

де D – дюрація облігації;

w_t – ваговий коефіцієнт, який пов'язаний з грошовим потоком (CF_t), що виникає у момент t .

Модифікована дюрація обчислюється за формулою:

$$AD = \frac{D}{1 + r}. \quad (6)$$

Зміна теперішньої вартості фінансового інструмента (у відсотках) приблизно дорівнює добутку AD на зміну дохідності (ставки дисконтування).

Для створення ефективної системи управління процентним ризиком банку, яка передбачає виявлення, кількісну оцінку, моніторинг та оптимальне збалансування окремих елементів і видів ризику, необхідно враховувати такі основні аспекти:

1. Аналіз процентного ризику банку, що є складним процесом, який не може бути зведений до однієї методики чи набору формул. Зокрема, зважаючи на зазначені вище позитивні й негативні властивості окремих методів оцінки процентного ризику, рекомендується:

1) для загальної оцінки обсягів і тенденцій процентного ризику на короткострокових часових інтервалах застосовувати методи аналізу гепу та дюрацій банку. При цьому модель управління гепом доцільно використовувати для дослідження різних сценаріїв змін процентних ставок відносно статичних моделей розриву балансу банку, а модель управління дюраціями – для обліку ефекту зміни економічної вартості банку;

2) з метою детальнішого якісного та кількісного дослідження процентного ризику (передусім – базисного та ризику зміни кривої дохідності) доцільно використовувати метод моделювання;

3) для управління та зниження ризику зменшення вартості ресурсів найприйнятнішим є метод хеджування процентного ризику на основі передачі його іншій стороні шляхом купівлі чи продажу похідних фінансових інструментів (процентних ф'ючерсів, опціонів, свопів тощо);

4) використання методу трансфертного ціноутворення, що вважається найефективнішим у процесі розрахунку внутрішніх цін за операціями банків, дає змогу відділити процентний ризик фінансових інструментів із фіксованими та плаваючими відсотковими ставками від інших видів ризику і передати його центру фондування (казначейству) [13, с. 33].

2. Високоякісна автоматизована банківська система, яка дає змогу реалізації більшості методів аналізу й контролю процентного ризику. У такому разі під її якістю розуміють повноту і точність інформації, що міститься в ній.

3. Різноманітні методи аналізу процентного ризику, що можуть давати різні результати; саме тому керівництво банку має визначати такі методи, а їхні результати враховувати для прийняття управлінських рішень.

4. Управління ризиком права вибору, процес контролю й обмеження загального процентного ризику, що полягає в розробці обґрунтованої системи лімітів і сублімітів, встановлених як відносно загального рівня процентних ризиків, так і за видами фінансових інструментів, за часом здійснення операцій, у розрізі філій, відділень тощо.

Беручи до уваги групи чутливості ГЕП-аналізу та сценарії розвитку, можна запропонувати наступний поділ усіх фінансових інструментів на групи:

- 1) інерційно чутливі до зниження процентних ставок;
- 2) миттєво чутливі до зниження процентних ставок;
- 3) стандартно чутливі до зниження процентних ставок;
- 4) інерційно чутливі до зростання процентних ставок;
- 5) миттєво чутливі до зростання процентних ставок;
- 6) стандартно чутливі до зростання процентних ставок.

Моделювання, крім названих сценаріїв, ще необхідно здійснювати за двома станами розвитку ринку: сценарій нормального розвитку та стрес-тестування.

Вхідні дані для моделювання можна брати, виходячи із трьох ситуацій подальшого розвитку, які характеризуються такими моделями:

1) модель пасивного розвитку – після закінчення строку фінансові інструменти (кредити, депозити, інші вкладення капіталу) не поновлюються;

2) статична модель розвитку – після закінчення строку фінансові інструменти поновлюються за такими ж умовами та з такою групою чутливості;

3) динамічна модель розвитку – прогнозна структура активів і пасивів банку для ГЕП-аналізу формується виходячи із плану розвитку банку та планів залучення та розміщення коштів [14, с. 45].

Для отримання якісної вхідної інформації, необхідної для моделювання ризику процентної ставки, обробка результатів щодо присвоєння груп чутливості фінансових інструментів та прогнозних відсоткових ставок повинна здійснюватися автоматично із обов'язковою перевіркою експертами банківської установи. Інакше неможливо буде досягти бажаного результату.

Висновки:

1. Процентний ризик як об'єкт контролю і аналізу – це наявний або потенційний ризик для надходжень або капіталу, який виникає внаслідок несприятливих змін процентних ставок. Основними типами ризику зміни процентної ставки, на які наражається банк, є: ризик зміни вартості ресурсів, ризик зміни кривої дохідності, базисний ризик, ризик права вибору.

2. Систематизовано методи контролю й аналізу процентного ризику комерційного банку: геп, дюрація, стрес-тестування; імітаційне моделювання. Геп – різниця між величиною чутливих до зміни ставки відсотка активів і пасивів банку, які необхідно переоцінити або погасити до певного терміну. Дюрація – це середньозважений (з вагами) час до погашення певного фінансового інструмента. Стрес-тестування – метод кількісної оцінки ризику, який полягає у визначенні величини неузгодженої позиції, яка наражає банк на ризик та у визначенні шоків величини зміни процентної ставки.

3. Виконано критичну оцінку найбільш поширених геп-методу і методу дюрації. Їхніми перевагами є: відносна простота математичних моделей, можливість використання для кількісної оцінки процентного ризику, а також для управління ним на основі визначення та встановлення системи лімітів. Утім вони мають низку недоліків, а саме: точність аналізу невисока, особливо на довгостроковий період та за умови великих змін процентних ставок; майже повністю ігнорується базисний ризик; не враховується залежність непроцентних прибутків від процентних ставок.

4. Для підвищення ефективності контролю й аналізу процентного ризику обґрунтовано такі пропозиції: доповнення геп-методу сценарним підходом щодо зміни процентних ставок, використання його відносно статичних моделей розриву балансу банку; використання методу дюрації для обліку ефекту зміни економічної вартості банку; збільшення груп активів і пасивів за ступенем чутливості до зростання і зменшення процентних ставок: інерційна, миттєва, стандартна; моделювання сценаріїв змін процентних ставок за двома станами ринку: нормального та кризового, виходячи із трьох ситуацій подальшого розвитку – пасивного, статичного, динамічного. Впровадження в щоденну банківську практику удосконалених методів контролю й аналізу процентного ризику надасть можливість не тільки підвищити надійність функціонування і прибутковість

конкретного банку, але й покращити найважливіші показники діяльності банківської системи загалом.

Перспективами подальших досліджень у цьому напрямку є адаптація методик стрес-тестування для управління процентним ризиком.

Список літератури

1. Кіндрацька Л.М. Система бухгалтерського обліку в комерційних банках: методологія та практика: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.06.04 / Л.М. Кіндрацька; Київ. нац. екон. ун-т. – К., 2002. – 32 с.
2. Примостка Л.О. Аналіз банківської діяльності: теорія і практика: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.06.04 / Л.О. Примостка; Київ. нац. екон. ун-т. – К., 2002. – 33 с.
3. Хміль Л.М. Удосконалення організації оперативного управління активами, зобов'язаннями та капіталом корпоративних банків / Л.М. Хміль // Регіональна економіка. – 2007. – № 1. – С. 215-223.
4. Методичні рекомендації щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України [Електронний ресурс]: [затверд. постановою Правління Національного банку України від 02.08.2004 р. № 361]. – Режим доступу: <<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v0361500-04>>.
5. Principles for the Management and Supervision of Interest Rate Risk [Electronic resource] // Basel Committee on Banking Supervision. – 2004. – July. – An access of mode: <<http://www.bis.org/publ/bcbs108.pdf>>.
6. Прасолова С. Проблеми оцінки та управління процентним ризиком комерційних банків: актуальні аспекти / С. Прасолова // Вісник НБУ. – 2007. – № 9. – С. 36-39.
7. Комар О.Ю. Особливості управління процентними ризиками в банках / О.Ю. Комар, В.Ю. Подчесова // Вісник Запорізького національного університету. – 2010. – № 4 (8). – С. 242-247.
8. Система оцінки ризиків: методичні вказівки з інспектування банків [Електронний ресурс]: [затверд. постановою Правління Національного банку України від 15.03.2004 р. № 104]. – Режим доступу: <<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v0104500-04>>
9. Набок Р. Особливості управління банком в умовах нестабільності на фінансових ринках / Р. Набок // Вісник НБУ. – 2010. – № 1. – С. 38-40.
10. Шварц О.В. Практичні аспекти управління процентним ризиком банку на основі використання моделі геп-аналізу / О.В. Шварц // Фінанси, облік і аудит. – 2010. – Вип. 16. – С. 174-183.
11. Галіцин В.К. Методи оцінювання процентного доходу комерційного банку / В.К. Галіцин, О.Ю. Козак // Моделювання та інформаційні системи в економіці. – 2011. – Вип. 84. – 95-102.
12. Любунь О. Інвестиційні банківські моделі як основний чинник інтеграції банківського та промислового капіталу в ринкових відносинах / О. Любунь // Вісник НБУ. – 2009. – № 12. – С. 30-31.
13. Савченко Т. Трансфертне ціноутворення як інструмент управління процентним ризиком банку / Т. Савченко, О. Пожар // Вісник НБУ. – 2009. – № 7. – С. 30-38.

- 14.Пернарівський О. Аналіз, оцінка та способи зниження банківських ризиків / О. Пернарівський // Вісник НБУ. – 2004. – № 4. – С. 44-48.

УДК 336.763/.764

Ластовенко О.В., канд. екон. наук, доц. (ДонНУЕТ, Донецьк)

АРБІТРАЖНА СИНТЕТИЧНА СТРАТЕГІЯ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ НА РИНКУ ДЕРИВАТИВІВ

Проведено дослідження можливостей отримання доходу від розміщення капіталу в фінансові активи. Запропоновано арбитражну стратегію здійснення фінансових операцій з деривативами, яка забезпечує отримання певного рівня прибутку за умови мінімізації ризиків. Розроблено метод визначення розміру прибутку від операцій арбитражу.

Ключові слова: ф'ючерси, опіони на ф'ючерс, базовий актив, фінансовий ринок, інвестиції, ринок деривативів.

У сучасних умовах інвестування в фінансові активи є одним з ефективних шляхів як перерозподілу капіталу, так і досягнення певного рівня фінансового результату. В умовах високої волатильності курсів активів, що є наслідком поширення глобальної фінансової кризи, до найважливіших завдань фінансового менеджменту слід віднести не лише вибір об'єктів інвестування капіталу, а й застосування певної стратегії розміщення капіталу.

Стратегія управління капіталом за умови інвестування коштів повинна бути спрямована на забезпечення досягнення певного рівня доходності та мінімізації ризику. Вітчизняний фондовий ринок дає можливість розміщати кошти не лише в цінні папери, а й використовувати похідні фінансові інструменти. Використання ф'ючерсних контрактів і опціонів дозволяє сформулювати більш гнучку стратегію управління капіталом, порівняно з використанням активів на спотовому ринку, яка може відповідати необхідним умовам розміщення вільних ресурсів.

Проблемам управління капіталом на ринку похідних фінансових інструментів присвячені наукові праці А.Н. Балабушкіна [1], Д.Р. Бартон [2], С.К. Израйлевича [3], Ю.С. Макеева [5] та ін. Проте оскільки ринок похідних фінансових інструментів в Україні є досить молодим, пропоновані в роботах вказаних науковців стратегії управління ресурсами не враховують специфіку обігу фондових деривативів на вітчизняному ринку.

Аналіз літературних джерел зумовив формування мети цієї статті.

Метою статті є розробка стратегії, здатної забезпечити можливість отримання економічної вигоди в процесі управління капіталом на фінансовому ринку за умови мінімізації ризиків.

Мета статті обумовила необхідність вирішення таких завдань:

– дослідження наявних можливостей отримання доходу від розміщення капіталу в фінансові активи;